

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 4, Sayı:17, Aralık 2018, s. 517-535

Öğretmen Yavuz Selim BAYBURTLU

Milli Eğitim Bakanlığı, yavuz.selim.07@hotmail.com

Doç. Dr. Yusuf DOĞAN

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, ydogan@gazi.edu.tr

6 VE 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN HAZIRLIKSIZ KONUŞMA METİNLERİNDEKİ BAĞDAŞIKLIK ÖGELERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ¹

Özet

İnsan, çevresiyle etkileşimi ve iletişiminin büyük bir kısmını kullandığı dil ile gerçekleştirir. İnsana en kolay gelen iletişim biçimlerinden biri olduğu için konuşma en çok tercih edilen iletişim türü olmuştur. Bu iletişim ve etkileşimin de istenilen amacı gerçekleştirmesi birtakım kurallara bağlıdır. Konuşurken sözlü bir şekilde metin oluşturulur. Konuşmayı bir metin olarak ele alırsak, bu kuralların başında da metinsellik ölçütleri denilen ve metni çeşitli boyutlarıyla ele alan kurallar gelmektedir. İşte bu noktada da metni inceleyen bilim dalı olan metin dil bilim görev yapar. Metni çeşitli kurallara ve yapıya göre inceler. Metni ele alan bu kurallara ve sistemli yapıya genel olarak bağdaşıklık ve tutarlılık ismi verilmektedir. Bu çalışmada hayatımızın her safhasında kullandığımız hazırlıksız konuşmalar üzerinde durulmuştur. 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşmalarındaki bağdaşıklık ögeleri ve tutarlılık durumları çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmiştir. Bu değişkenler şunlardır: sınıf düzeyi, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, anne ve baba eğitim düzeyi, konuşma planı yapmayı bilme ve kelime hazinesi katsayısı Hazırlıksız konuşma metinleri değerlendirilirken öyküleyici anlatım bağdaşıklık ölçeği kullanılmıştır. Bulunan sonuçlara göre: bağdaşıklık araçlarını kişi başı kullanım ortalamaları ise 50,98'dir. Kelime bağdaşıklığı (25,46), gönderim ögeleri (11,44), bağlama ögeleri (8,56), eksilteli anlatım (5,47), değiştirim ögeleri (0,06) oranlarında kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

¹ Bu çalışma, 2. ismin danışmanlığında 1. ismin hazırladığı doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağdaşıklık öğeleri, hazırlıksız konuşmalar ve metinsellik ölçütleri

INVESTIGATION OF COHERENCE ELEMENTS IN THE UNPREPARED SPEECH TEXTS OF 6TH AND 7TH GRADE STUDENTS BY DIFFERENT VARIABLES

Abstract

Human interaction with the environment and communication with a large part of the language uses. Speaks using various rules of language. Because it is the easiest way of communication to people, speech is the most preferred type of communication. This communication and interaction to perform the desired purpose depends on a number of rules. A text is created, albeit verbally. If we take the speech as a text, at the beginning of these rules are the rules, which are called textuality criteria and which deal with the text in various dimensions. At this point, the text that is the subject of the text that examines the text language science. Examines the text according to various rules and structures. These rules and systematic structure that deal with the text are generally referred to as coherence and consistency. In this study, we focus on the impromptu speeches we use in every phase of our life. The students evaluated the homogeneity of the students in their impromptu speeches and evaluated their consistency status according to various variables. These variables: according to the class level, according to gender, socio-economic level, according to the level of education of the mother and father according to the level of education, according to beime situation and vocabulary coefficients are considered under the headings. The narrative narration coherence scale was used in evaluating the speechless texts. According to the results: average per capita use of coherence tools is 50,98. It has been concluded that the words cohesion (25,46), delivery items (11,44), binding elements (8,56), decrement (5,47), and change items (0,06) are used.

Keywords: Elements of cohesion, impromptu speeches. Impromptu speeches and textuality criteria,

GİRİŞ

İnsan çevresiyle iletişiminin en önemli bölümünü dil ile gerçekleştirir. Dil ile gerçekleştirilen bu iletişime de sözlü anlatım denilebilir. Anlatım sözlü veya yazılı olmak üzere temelde iki şekilde olmaktadır. Bu iki temel anlatım şekli insanın doğasına en kolay geleni sözlü anlatımdır. Bu sebeple insan çevresiyle olan bu iletişimini öncelikli olarak sözlü anlatım yoluyla gerçekleştirir. Duygu ve düşüncelerini, istek ve ihtiyaçlarını sözlü anlatım yoluyla aktaran insan, bu işlem esnasında dilin çeşitli unsurlarını da etkin bir şekilde kullanır. İnsanın bu şekilde çevresiyle iletişim kurmasına konuşma denir. İnsan çocukluğundan itibaren çevresi ile iletişimini sağlamak, duygu ve düşüncelerini aktarmak için bilinçli bir şekilde konuşma eylemini

gerçekleştirir. Bilinçli ve sistemli bir şekilde yapılan bu eylem insanı diğer canlılardan ayıran temel bir özelliktir. İnsan konuşurken sözlü biçimde bir metin üretir. Üretilen bu metnin, metin olarak kabul görmesi onun birtakım kriterlere sahip olmasını zorunlu kılar. İnsanın konuşma becerisi ile gerçekleştireceği iletişimin doğru ve nitelikli olabilmesi için yine benzer kurallara göre yapılması gerekir. Bu ölçütlerin en başında da dili doğru ve etkili kullanabilme becerisi gelmektedir. Konuşmanın anlaşılır olması, taşıdığı iletiyi istenildiği biçimde aktarabilmesi oldukça önemlidir.

Metinler metinsellik ölçütleri olarak adlandırılan çeşitli kurallar, metnin tüm birimleri ile olan bağlantı ilişkileri ve tutarlılık düzeyleri gibi birtakım kriterler doğrultusunda oluşturulmuş olmalıdır. İşte bu noktada da metni inceleyen bilim dalı olan metin dil bilim görev yapar. Metni çeşitli kurallara ve yapılaraya göre değerlendirir. Konuşmamızın bir metin olarak değerlendirilebilmesi için sarf ettiğimiz kelimeler ve cümlelerin dil bilgisi kuralları çerçevesiyle oluşturulması, sistematik bir mantık yapısıyla kurulması gerekir. Bu kural ve sistematik yapıya da bağdaşıklık ve tutarlılık isimini verilmektedir.

Dil aracılığıyla yapılan konuşmanın nitelikli olabilmesi için konuşan kişinin kendisini çok iyi derecede ifade edebilmesi gerekir. Kendini iyi ifade demeyen kişiler etkili iletişim kurmakta zorluk çekerler. Çeşitli araştırmalara göre de öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade etmede birtakım sorunlar yaşadığı ifade edilmektedir (Sargın, 2006, Arhan, 2007, Aydın, 2014). Bunu daha da somutlaştıracak olursak; öğrencilerden herhangi bir konu hakkında konuşmaları, düşüncelerini ifade etmeleri istendiğinde arzu edilen anlatım becerilerinin sergilenemediği tespit edilmektedir. Bu yetersizlik de konuşma becerisi eğitiminde yaşanan sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bu sorunlardan bazıları: sınıfların kalabalık olması, öğretmenlerin ders saatlerinin yoğunlukları, bazı öğretmenlerin yeteri kadar konuşma eğitimi almamaları, ders saatlerinin konuşma eğitimine gereken zaman ayrılacak kadar yeterli olmaması, uygun yöntem ve tekniklerin seçilememesidir (Arhan, 2007, s.170-175). Bunların önüne geçebilmek adına konuşma eğitimi için daha fazla zaman ayrılmalı ve öğrencilerin konuşma becerilerini daha rahat gerçekleştirebilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır.

Çalışmamızda öncelikli olarak konuşmanın tanımı çeşitli kaynaklara göre ele alınmış ve konuşmayla ilgili şu tanımlara yer verilmiştir: Konuşma; duygu, düşünce, tasarım ve isteklerin sözle bildirilmesidir (Sever, 2011, s. 21). İnsanın duygu, düşünce ve bilgilerini seslerden meydana gelen dili vasıtasıyla karşısındakine iletmesine konuşma denir (Demirel, 1999, s. 40). Konuşma, zihinsel bir gayret sonucu, aynı zihinsel birikimle meydana getirilen mesajın dil aracılığıyla karşıya aktarılmasıdır (Adalı, 2003, s. 27). Temel dil becerileri arasından en çok tercih edilen becerilerden biri konuşmadır. Konuşma becerisi iletişimde oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü insan hazır bir şekilde bulup yaşayarak edinmeye başladığı bir aktarma vasıtası olan dil ile düşünür; düşündüklerini de çeşitli yollarla aktarır (Aksan, 2009,s.13). Dil aracılığıyla da konuşma becerisini kullanır.

Konuşma türleri literatürde genel olarak hazırlıklı konuşmalar, hazırlıksız konuşmalar ve diğer konuşma türleri olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır (Temizyürek vd., 2007; Güneş, 2014; Taşer; 2012). Hazırlıklı konuşmalar önceden planlanan ve belirli bir çalışma, araş-

tırma neticesinde gerçekleşen konuşmalardır. Hazırlıksız konuşmalar ise önceden herhangi bir hazırlık ve çalışma yapılmayan konuşmalardır. Çalışmamızda ortaokul 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık unsurlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi yapılmıştır. Öğrencilerin hazırlıksız konuşmaları ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Kaydedilen konuşmalar yazıya aktarılmıştır ve metin olarak değerlendirilmiştir. Literatür tarandığında öğrencilerin sözlü anlatımlarında bağdaşıklık ve tutarlılık durumlarını kullanma düzeylerini tespit eden çalışmaların oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamız bu yönüyle bir farkındalık oluşturmaya bakımından önemlidir.

Konuşma becerisinin toplumsal yaşamımızdaki yeri düşünüldüğünde öğrencilerin nitelikli bir konuşma becerisine sahip olmaları için mevcut durumlarının tespit edilmesi ve elde edilen sonuçlardan hareketle konuşma becerisinin eğitimine yönelik önerilerin geliştirilmesi araştırmanın önemi ortaya koymaktadır. Ayrıca bu çalışmayla konuşma becerilerindeki bağdaşıklık ve tutarlılık durumlarındaki sorunların tespit edilmesi bu sorunlara çözüm önerileri getirilmesini de sağlayacaktır.

Bağdaşıklık bir metni oluşturan sözcükler arasında bulunan anlam ilişkisiyle birlikte dil bilimsel ilişkilerin bulunması durumu ve bu ilişkilerin yerine göre gönderimlerle sağlanmasıdır (Aksan,2009, s. 150). Bir başka tanıma göre ise bağdaşıklığın, dil bilgisine ait çeşitli yapıların dil bilgisi kuralları çerçevesinde bir araya gelerek oluşturdukları cümle ve paragraflar arasındaki bağlılığı ifade ettiği dile getirilmiştir (Çoban, 2014, s. 71).

Bağdaşıklık ögeleri (Demircan, 1986; Altunkaya, 1987; Aktaş, 1996 'dan aktaran Karatay, 2010, s.376) genel olarak; gönderim, eksilteli anlatım, değiştirim, bağlama ögeleri ve kelime bağdaşıklığı olmak üzere beş başlık altında tasnif edilmiştir. Günay'a göre ise bağdaşıklık, bir yazının metin olarak değerlendirilmesini sağlayan, metin içi ilişkileri meydana getiren, dile ait bütün özellikleri ifade eden bir kavramdır (2007, s.71).

Gönderim, metin içinde bir kelimenin karşılığı olarak yine o metinde o kelime için başka bir söz ya da söz grubunun tercih edilmesine denir. Kendisinden önce ya da sonra gelen kelime ya da kelime gruplarını karşılayan sözcük ya da sözcük gruplarına gönderim ögeleri denir. Yılmaz (2012, s.22) gönderim ögelerini şöyle tasnif etmiştir: Şahıs zamirleri, işaret zamirleri, ilgi zamiri, dönüşlülük zamiri, işaret sıfatları, karşılaştırma.

Eksilteli anlatım, herhangi bir metinde bahsedilmediği halde anlaşılacak kavrama denir (Halliday ve Hasan, 1976, s.42). Eksilteli anlatım, anlam kaybına yol açmadan bir tümce içinden zamanla birtakım sözcükleri atma işidir (Günay, 2007, s.83).

Değiştirim, metindeki bir ad, eylem ya da tümce gibi herhangi bir ögenin yerine başka bir ögenin kullanılmasına denilir (Dilidüzgün, 2008, s.63).

Bağlama ögeleri; sözcükleri ve sözcük gruplarını, cümleleri ve kimi zaman da paragrafları şekil ve anlam bakımından birbirine bağlayıp üstlendikleri görevleri ile ilişkilendirildikleri sözler arasında farklı anlam ilişkileri meydana getiren ögelerdir (Korkmaz, 2003, s.1091).

Kelime bağdaşıklığı bir kelimenin art arda gelen iki cümlede de bulunması, tekrar etmesi ve bağlama uygun sözcüklerin kullanılmasıdır (Yılmaz, 2012, s.31). Kelime bağdaşıklığı sözcüksel bağdaşıklık olarak da isimlendirilebilmektedir. Aynı kavram alanından kelime kullanımı ve tekrar olarak iki başlık altında ele alınmaktadır.

Çalışmamızda 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık ögeleri; sınıf düzeylerine, cinsiyete, okullara, anne ve baba eğitim düzeyine, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyine, konuşma planı yapmayı bilme durumlarına ve kelime hazinesi katsayılarına göre incelenmiştir.

Kelime hazinesi katsayısı kişilerin dilsel niteliklerinin belirlenmesinde ve ölçülmesinde kıymetli bir parametredir (Karadağ, 2018, s. 532). Kelime hazinesi katsayısı, kişinin anlatımda kullandığı farklı sözcüklerin, anlatımının hepsinde kullandığı sözcük sayısına bölünerek elde edilen bir değerdir (Karadağ, 2018, s. 532). İnsanın yazılı ya da sözlü anlatımında kullandığı farklı sözcük sayısının kullandığı toplam kelime sayısına bölünmesiyle elde edilen bir değer olan Kelime Hazinesi Katsayısı 0 (sıfır) ile 1 (bir) arasında ifade edilmektedir (Karadağ, 2018, s. 532). Bu değer 1 (bir)'e yaklaştıkça kişinin metin havuzunun zengin olduğu kabul edilebilir (Karadağ, 2018, s. 534). Karadağ (2018)'ın çalışmasından hareketle araştırmamızda kullanılmak üzere Kelime Hazinesi Katsayısı Değerlendirme Rubriği oluşturulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Konuşma becerisi öğrencilerin eğitim hayatlarında başarıya ulaşmalarında büyük görevler üstlendiğinden (Doğan, 2009, s.187) çalışma konuşma becerisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu çalışmanın amacı 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım hazırlıksız konuşma becerilerinde bağdaşıklık ögelerini kullanım durumlarını farklı değişkenlere göre incelemektir. Çalışmada ayrıca öğrencilerin hazırlıksız konuşmalarında bağdaşıklık ögelerinin kullanımla ilgili yaşadıkları sorunlara çözüm önerileri de getirilecektir.

Yöntem

Ortaokul 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerilerindeki bağdaşıklık ögelerini kullanım durumlarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma betimsel tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte veya devam eden bir durumu mevcut şekliyle betimlemek için yapılır (Karasar, 2009,s.77). Araştırmada ayrıca ilişkisel tarama modelinden de faydalanılmıştır. Bu araştırma, hazırlıksız konuşma becerilerindeki bağdaşıklık ögelerini kullanım durumlarını belirlemeye yönelik hem nicel hem de nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma yöntemle planlanan bir çalışmadır. Evrenin tümü ile çalışmak mümkün olmadığından evreni temsil edebileceği düşünülen çalışma grubu seçimi yöntemiyle araştırma yürütülmüştür. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim yılı Antalya Kepez İlçesi Sefa Akın Ortaokulu, Ünsal Ortaokulu ve Nebi Güney İmam Hatip Ortaokulları 6 ve 7. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmada öyküleyici anlatım bağdaşıklık ölçeği kullanılmıştır (Coşkun, 2005). Sosyo-ekonomik ve akademik açıdan üst düzey çalışma grubunu Nebi Güney İmam Hatip Ortaokulu, orta düzey çalışma grubunu Sefa Akın Ortaokulu, alt düzey çalışma grubunu ise Ünsal Ortaokulu temsil etmektedir. Çalışma her okuldan da eşit sayıda olmak üzere 108 6. sınıf ve 108 7. sınıf olmak üzere toplam 216 öğrenci ile yürütülmüştür.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma için öğrencilere 5 konuşma konusu verilmiş ve bu konulardan istedikleri bir konu hakkında konuşmalar istenmiştir. Konuşma konuları belirlenirken öğrencilerin yaşları, gelişim düzeyleri dikkate alınmıştır. Konuşma konularını belirlemek için uzman görüşü formu kullanılmıştır. Uzmanlardan konuları 1 ile 10 arasında puanlamaları istenmiş, en çok puan alan beş konu araştırmada kullanılmak üzere tespit edilmiştir. Uzman görüşleri neticesinde belirlenen beş konu öğrencilere konuşma konusu olarak verilmiştir. Öğrenciler kendilerine verilen konulardan bir tanesini seçerek konuşmuşlar ve konuşmaları araştırmacı tarafından ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Öğrencilerin kayıt altına alınan konuşmaları araştırmacı tarafından yazılı metne dönüştürülmüştür. Ayrıca öğrencilerin demografik bilgilerini tespit etmek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu; araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri, sosyo-ekonomik durumları, ailelerinin eğitim düzeyleri, konuşma tutum ve durumlarını tespit etmek amacıyla oluşturulmuştur.

Hazırlıksız konuşma konularının uzmanlardan aldıkları puanlar Tablo 1'de gösterilmiştir. Bu bağlamda 9 uzmandan ilk aşamada belirlenen 10 konuyu puanlamaları istenmiş, puanlanan konular içerisinde en çok puan alan 5 konu uygulamada kullanılmıştır. Öğrencilere hazırlıksız konuşma yaptırmak için belirlenen konuların uzman görüşü puan ortalamalarının 4,5'in üzerinde olduğu görülmüştür. Bu durum konuların geçerliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmada kullanılan konular şöyledir:

- a) Ailenizle birlikte yaşadığınız bir anınızı anlatınız.
- b) Arkadaşlarınızla yaşadığınız bir olayı anlatınız.
- c) Anne veya babanıza yardım ederken yaşadığınız bir anınızı anlatınız.
- d) Gezdiğiniz bir yeri ve orada yaşadığınız bir anınızı anlatınız.
- e) İlkokul veya ortaokulda çok mutlu olduğunuz bir anınızı anlatınız.

Bu araştırmada veriler analiz edilirken betimsel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Verilerin Değerlendirilmesi verilerin toplanma süreci ve toplandıktan sonraki analizleri olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel verileri değerlendirilirken Coşkun (2005) tarafından geliştirilen "bağdaşıklık araçlarını kullanma düzeyi değerlendirme ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçekler aracılığıyla öğrencilerin konuşmalarındaki bağdaşıklık öğelerini kullanma sıklıkları tespit edilmiştir. Tespit edilen veriler tablolara dönüştürülerek ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 21.0 sosyal bilimler için istatistik paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre başarı ortalamalarının kıyaslanmasında "ilişkisiz örneklem testi" kullanılmıştır. Araştırma neticesinde elde edilen verilerin öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını tespit etmek amacıyla ANOVA tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Ayrıca çalışmanın güvenilirliğinin tespit edilebilmesi amacıyla öğrencilerin hazırlıksız konuşma metinleri gözlemciler arası uyum yöntemiyle yeniden değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Türkçe eğitimi alanında uzman olan bir başka gözlemci tarafından öğrencilerin hazırlıksız konuşma metinlerinden random yöntemle seçilen 30 hazırlıksız konuşma metni çalışmada kullanılan aynı ölçeklerle yeniden değerlendirilmiştir. Bu araştırmada ve gözlemci tarafından tespit edilen verilerin SPSS 21.0 Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı aracılığıyla

Spearman Korelasyon Analizi yapılarak gözlemciler arası uyum oranı belirlenmiştir. Korelasyon Analizi neticesinde gözlemciler arası uyumu gösteren katsayılar şöyle belirlenmiştir: Bağdaşıklık ögeleri toplamına ilişkin $r = 0,97'$ dir. Bağdaşıklık ögelerinin alt başlıklarına ait Korelasyon Analizi sonuçları ise şöyledir: Gönderim $r = 0,98$, eksilteli anlatım $r = 0,99$, değiştirim $r = 0,99$, bağlama ögeleri $r = 0,99$, kelime bağdaşıklığı ise $r = 0,99'$ dur. Korelasyon analizi sonuçlarına göre bu çalışmada kullanılan ölçme araçlarının güvenilirliğinin yüksek ve gözlemciler arası uyum oranının yeterli olduğu anlaşılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma 2017-2018 eğitim öğretim yılı Antalya ili Kepez ilçesi Sefa Akın Ortaokulu, Nebi Güney İmam Hatip Ortaokulu, Ünsal Ortaokulu 6 ve 7. sınıf öğrencilerinden araştırma kapsamında toplanacak verilerle; söz konusu sınıflarda sekiz hafta boyunca yürütülecek olan çalışma, öğrencilerin sözlü anlatım becerilerinden konuşma becerilerindeki bağdaşıklık ve tutarlılık durumlarının tespit edilmesi kapsamında elde edilen veriler ve ölçümler kapsamındaki uygulamalarla sınırlıdır.

Bulgular

Bu çalışmada ortaokul 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık ögelerini kullanım durumlarını farklı değişkenlere göre incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen verilerin işlenmesinin ardından tespit edilen bulgular bu bölümde sunulmuştur.

Bağdaşıklık Ögelerini Kullanma Düzeyinin Sınıflara Göre İncelenmesi

Ortaokul 6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık ögelerinin sınıf düzeylerine göre incelenmesi yapılmış ve aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1

Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık ögelerinin sınıf düzeylerine göre incelenmesi

Sınıf	N	Kullanım	Ortalama	Std. Sapma	%	t	p
Gönderim	6	108	1387	12,84	7,04	100,00	
	7	108	1083	10,03	5,11	100,00	3,363
	Toplam	216	2470	11,44	6,23	100,00	0,001*
Eksilteli Anlatım	6	108	532	4,93	3,76	91,70	
	7	108	650	6,02	4,87	97,20	-1,845
	Toplam	216	1182	5,47	4,26	94,45	0,066*
Değiştirim	6	108	31	0,28	0,56	5,60	
	7	108	13	0,12	0,41	4,60	0,742
	Toplam	216	44	0,06	0,25	5,10	0,459
Bağlama Ögeleri	6	108	1061	9,82	5,66	100,00	
	7	108	787	7,29	4,20	99,10	3,739

6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Metinlerindeki Bağdaşıklık Ögelerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

	Toplam	216	1848	8,56	5,01	99,55		
Kelime Bağdaşıklığı	6	108	2914	26,98	11,60	100,00		
	7	108	2585	23,94	10,60	100,00	2,015	0,045*
	Toplam	216	5499	25,46	10,89	100,00		
Toplam bağdaşıklık	6	108	5925	54,65	20,49	100,00		
	7	108	5118	47,31	16,21	100,00	2,916	0,004*
	Toplam	216	11043	50,98	17,25	100,00		

a. grup = Öyküleyici

Tablo 1’de görüldüğü gibi ortaokul 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım hazırlıksız konuşmalarında farklı sıklıklarda da olsa bütün bağdaşıklık ögelerine yer verdikleri görülmüştür. Tablo incelendiğinde toplam bağdaşıklık kullanım oranı 50,98 iken 6. sınıflarda bu oran 54,65, 7. sınıflarda ise 47,31’dir. Öğrenciler en az *değiştirim* ögesini (0,06), en fazla *kelime bağdaşıklığı* (25,46) kullanmışlardır. Bağdaşıklık araçları kullanımında konuşma başına düşen ortalamalar en çok kullanım oranından en az kullanım oranına göre sırasıyla şu şekildedir: *Kelime bağdaşıklığı* (25,46), *gönderim ögeleri* (11,44), *bağlama ögeleri* (8,56), *eksilteli anlatım* (5,47), *değiştirim ögeleri* (0,06).

Öyküleyici anlatım şeklindeki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık ögelerinden gönderim, kelime bağdaşıklığı ve toplam bağdaşıklık kullanma düzeyleri sınıflara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken ($p < 0,05$), diğer ögelerin kullanım düzeyi sınıflara göre anlamlı derecede farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$). Anlamlı farklılık gösteren bu ögeleri 6. Sınıfların kullanma düzeyi 7. Sınıfların kullanma düzeyinden anlamlı derecede daha fazla iken, 7. Sınıfların bağlama ögelerini kullanma düzeyi 6. sınıflara oranla anlamlı derecede fazla olduğu tespit edilmiştir.

Bağdaşıklık Ögelerini Kullanma Düzeyinin Cinsiyete Göre İncelenmesi

Ortaokul 6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık ögelerinin cinsiyete göre incelenmesi yapılmış ve aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2

Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık ögelerinin cinsiyete göre incelenmesi

Sınıf		N	Kullanım	Ortalama	Std. Sapma	%	t	p
Gönderim	Erkek	108	1226	11,46	5,69	100,00		
	Kadın	108	1244	11,41	6,87	100,00	0,053	0,958
	Toplam	216	2470	11,44	5,53	100,00		
Eksilteli Anlatım	Erkek	108	610	5,70	4,83	92,50		
	Kadın	108	572	5,25	3,89	96,30	0,760	0,448
	Toplam	216	1182	5,47	4,21	94,40		
Değiştirim	Erkek	108	21	0,05	0,25	3,70		
	Kadın	108	23	0,07	0,30	6,40	-0,713	0,477
	Toplam	216	44	0,06	0,26	5,10		

6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Metinlerindeki Bağdaşıklık Ögelerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bağlama Öğeleri	Erkek	108	881	8,23	4,75	99,10		
	Kadın	108	967	8,87	5,49	100,00	-0,913	0,362
	Toplam	216	1848	8,56	6,23	99,50		
Kelime Bağdaşıklığı	Erkek	108	2698	25,21	11,40	100,00		
	Kadın	108	2801	25,70	11,03	100,00	-0,316	0,752
	Toplam	216	5499	25,46	11,51	100,00		
Toplam bağdaşıklık	Erkek	108	5437	50,65	19,66	100,00		
	Kadın	108	5607	51,30	18,00	100,00	-0,253	0,801
	Toplam	216	11044	50,98	18,89	100,00		

Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık ögelerini kullanma düzeyleri incelendiğinde; bağdaşıklık ögelerinin hiçbirine cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile tüm bağdaşıklık ögeleri için kız ve erkeklerin kullanma düzeyleri aynıdır.

Bağdaşıklık Ögelerini Kullanma Düzeyinin Okullara Göre İncelenmesi

Ortaokul 6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık ögelerinin araştırmanın yürütüldüğü okullara göre incelenmesi yapılmış ve inceleme bulguları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3
Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık ögelerinin, araştırmanın yürütüldüğü okullara göre incelenmesi

		N	Kullanım	Ortalama	St. Sapma	%	F	p
Gönderim	Nebi Güney	72	896	12,44	6,85	100,00		
	Sefa Akın	72	907	12,60	6,69	100,00		
	Ünsal	72	667	9,26	4,61	100,00	6,778	0,001*
	Total	216	2470	11,44	6,30	100,00		
Eksilteli Anlatım	Nebi Güney	72	299	4,15	2,75	97,20		
	Sefa Akın	72	545	7,57	5,50	100,00		
	Ünsal	72	338	4,69	3,65	86,10	14,245	0,000*
	Total	216	1182	5,47	4,38	94,40		
Değiştirim	Nebi Güney	72	17	0,24	0,33	6,90		
	Sefa Akın	72	15	0,21	0,29	4,20		
	Ünsal	72	12	0,17	0,20	4,20	0,427	0,653
	Total	216	44	0,21	0,27	5,10		
Bağlama Ögeleri	Nebi Güney	72	701	9,74	5,12	98,60		
	Sefa Akın	72	660	9,17	6,17	100,00		
	Ünsal	72	487	6,76	3,24	100,00	7,189	0,001*
	Total	216	1848	8,56	5,13	99,50		
Kelime	Nebi Güney	72	1887	26,21	10,81	100,00	0,882	0,415

6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Metinlerindeki Bağdaşıklık Ögelerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

							→	
Bağdaşıklığı	Sefa Akın	72	1882	26,14	12,71	100,00		
	Ünsal	72	1730	24,03	9,87	100,00		
	Total	216	5499	25,46	11,19	100,00		
Toplam bağdaşıklık	Nebi Güney	72	3801	52,78	17,28	100,00		
	Sefa Akın	72	4013	55,75	22,50	100,00	6,612	0,002*
	Ünsal	72	3230	44,86	14,24	100,00		
	Total	216	11044	51,13	18,80	100,00		

Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık ögelerinden gönderim, eksiltili anlatım ve toplam bağdaşıklık kullanma düzeyi okullara göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken ($p < 0,05$), diğer ögeler kullanma düzeyi okullara göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$). Gönderim, eksiltili anlatım ve toplam bağdaşıklık için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre;

Gönderim ve toplam bağdaşıklık ögeleri için; Nebi Güney ve Sefa Akın ortalaması Ünsal'dan anlamlı derecede daha büyüktür. Eksiltili anlatım için; Sefa Akın ortalaması diğer okullardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Bağdaşıklık Ögelerini Kullanma Düzeyinin Anne ve Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi

Ortaokul 6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık ögelerinin anne eğitim düzeyine göre incelenmesi yapılmış ve aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4
Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık ögelerinin anne eğitim düzeyine göre incelenmesi

		N	Kullanım	Ortalama	St. Sapma	%	F	p
Gönderim	İlkokul	74	919	12,42	7,05	100,00		
	Ortaokul	67	656	9,79	5,02	100,00		
	Lise	63	745	11,83	6,45	100,00	2,364	0,072
	Üniversite	12	150	12,50	5,85	100,00		
	Total	216	2470	11,44	6,30	100,00		
Eksiltili Anlatım	İlkokul	74	406	5,49	4,08	97,30		
	Ortaokul	67	370	5,52	4,32	91,00		
	Lise	63	348	5,52	5,03	95,20	0,090	0,965
	Üniversite	12	58	4,83	2,92	91,70		
	Total	216	1182	5,47	4,38	94,40		
Değiştirim	İlkokul	74	10	0,13	0,30	5,40		
	Ortaokul	67	8	0,12	0,21	4,50		
	Lise	63	11	0,18	0,30	4,80	0,118	0,949
	Üniversite	12	15	0,98	0,29	8,30		
	Total	216	44	0,21	0,27	5,10		

6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Metinlerindeki Bağdaşıklık Öğelerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bağlama Öğeleri	İlkokul	74	702	9,49	5,12	100,00	2,220	0,087
	Ortaokul	67	537	8,01	4,15	100,00		
	Lise	63	539	8,56	6,07	98,40		
	Üniversite	12	70	5,83	3,81	100,00		
	Total	216	1848	8,56	5,13	99,50		
Kelime Bağdaşıklığı	İlkokul	74	2044	27,62	13,66	100,00	1,559	0,200
	Ortaokul	67	1611	24,04	8,43	100,00		
	Lise	63	1570	24,92	10,80	100,00		
	Üniversite	12	274	22,83	8,49	100,00		
	Total	216	5499	25,46	11,19	100,00		
Toplam bağdaşıklık	İlkokul	74	4091	55,29	20,67	100,00	2,288	0,080
	Ortaokul	67	3186	47,55	13,98	100,00		
	Lise	63	3210	50,96	20,69	100,00		
	Üniversite	12	557	46,15	16,39	100,00		
	Total	216	11044	51,13	18,80	100,00		

Öyküleyici anlatımda toplam bağdaşıklık öğelerinden hiç birisi anne eğitimine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile annesi farklı eğitim düzeyine sahip kişilerin öyküleyici anlatımda bağdaşıklık öğelerini kullanma düzeyleri aynıdır.

Tablo 5
Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık öğelerinin baba eğitim düzeyine göre incelenmesi

	N	Kullanım	Ortalama	St. Sapma	%	F	p	
Gönderim	İlkokul	48	552	11,50	6,77	100,00	0,535	0,659
	Ortaokul	61	692	11,34	6,10	100,00		
	Lise	79	869	11,00	6,04	100,00		
	Üniversite	28	357	12,75	6,74	100,00		
	Total	216	2470	11,44	6,30	100,00		
Eksilteli Anlatım	İlkokul	48	245	5,10	4,03	93,80	0,224	0,880
	Ortaokul	61	336	5,51	5,50	93,40		
	Lise	79	453	5,73	3,95	94,90		
	Üniversite	28	148	5,29	3,38	85,40		
	Total	216	1182	5,47	4,38	94,40		
Değiştirim	İlkokul	48	11	0,22	0,37	8,30	1,143	0,333
	Ortaokul	61	13	0,22	0,22	4,90		
	Lise	79	9	0,11	0,16	2,50		
	Üniversite	28	11	0,40	0,42	8,30		
	Total	216	44	0,99	0,27	5,10		
Bağlama Öğeleri	İlkokul	48	400	8,33	4,79	97,90	0,368	0,776
	Ortaokul	61	495	8,11	3,92	100,00		

6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Metinlerindeki Bağdaşıklık Öğelerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

	Lise	79	710	8,99	5,46	100,00		
	Üniversite	28	243	8,68	6,97	100,00		
	Total	216	1848	8,56	5,13	99,50		
Kelime Bağdaşıklığı	İlkokul	48	1308	27,25	11,92	100,00		
	Ortaokul	61	1519	24,90	10,50	100,00		
	Lise	79	1969	24,92	10,59	100,00	0,526	0,665
	Üniversite	28	703	25,11	13,18	100,00		
	Total	216	5499	25,46	11,19	100,00		
	Toplam bağdaşıklık	Total	216	11044	51,13	18,80	100,00	0,172

Öyküleyici anlatımda toplam bağdaşıklık öğelerinden hiç birisi baba eğitimine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Diğer bir ifade ile annesi farklı eğitim düzeyine sahip kişilerin öyküleyici anlatımda bağdaşıklık öğelerini kullanma düzeyleri aynıdır.

Bağdaşıklık Öğelerini Kullanma Düzeyinin Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre İncelenmesi

Ortaokul 6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık öğelerinin sosyo-ekonomik düzeye göre incelenmesi yapılmış ve aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6
Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık öğelerinin sosyo-ekonomik düzeye göre incelenmesi

		N	Kullanım	Ortalama	St. Sapma	%	F	p
Gönderim	Kötü	54	586	10,85	4,72	100,00		
	Orta	81	849	10,48	5,79	100,00		
	İyi	50	711	14,22	8,62	100,00	4,496	0,004*
	Çok iyi	31	324	10,45	4,15	100,00		
	Total	216	2470	11,44	6,30	100,00		
Eksilteli Anlatım	Kötü	54	324	6,00	3,60	94,40		
	Orta	81	407	5,02	4,11	92,60		
	İyi	50	262	5,24	4,53	96,00	0,800	0,495
	Çok iyi	31	189	6,10	5,84	96,80		
	Total	216	1182	5,47	4,38	94,40		
Değiştirim	Kötü	54	10	0,19	0,19	3,70		
	Orta	81	11	0,13	0,19	3,70	1,856	0,138
	İyi	50	19	0,39	0,45	10,00		

6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Metinlerindeki Bağdaşıklık Öğelerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

	Çok iyi	31	4	0,14	0,18	3,20		
	Total	216	44	0,20	0,27	5,10		
Bağlama Öğeleri	Kötü	54	443	8,20	4,92	100,00		
	Orta	81	688	8,49	5,07	100,00		
	İyi	50	437	8,74	4,85	100,00	0,197	0,898
	Çok iyi	31	280	9,03	6,21	96,80		
	Total	216	1848	8,56	5,13	99,50		
Kelime Bağdaşıklığı	Kötü	54	1312	24,30	9,73	100,00		
	Orta	81	2064	25,48	12,01	100,00		
	İyi	50	1285	25,70	11,19	100,00	0,403	0,751
	Çok iyi	31	838	27,03	11,65	100,00		
	Total	216	5499	25,46	11,19	100,00		
Toplam bağdaşıklık	Kötü	54	2672	49,49	15,46	100,00		
	Orta	81	4020	49,64	19,83	100,00		
	İyi	50	2710	54,20	20,75	100,00	0,813	0,488
	Çok iyi	31	1642	52,98	18,16	100,00		
	Total	216	11044	51,13	18,80	100,00		

*p<0,05

Öyküleyici anlatımda bağdaşıklık öğelerinden gönderim ögesini kullanma düzeyi sosyo ekonomik durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken (p<0,05), diğer öğeleri kullanma düzeyi sosyo ekonomik duruma göre anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05). Anlamlı farklılık gösteren gönderim ögesi için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre; sosyo ekonomik düzeyi iyi olanların gönderim ögesini kullanma düzeyleri diğer sosyo ekonomik düzeye sahip kişilerin kullanma düzeyinden anlamlı derecede daha büyüktür.

Bağdaşıklık Öğelerini Kullanma Düzeyinin Konuşma Planı Yapmayı Bilme Durumuna Göre İncelenmesi

Ortaokul 6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık öğelerinin konuşma planı yapmayı bilme durumuna göre incelenmesi yapılmış ve aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7

Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık öğelerinin konuşma planı yapmayı bilme durumuna göre incelenmesi

		N	Kullanım	Ortalama	Std. Sapma	%	t	p
Gönderim	Evet	76	975	12,83	7,36	100,00		
	Hayır	140	1495	10,68	5,52	100,00	2,424	0,016*
	Toplam	216	2470	11,44	6,62	100,00		
Eksilteli Anlatım	Evet	76	448	5,89	4,73	97,40	1,046	0,297

6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Metinlerindeki Bağdaşıklık Öğelerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

	Hayır	140	734	5,24	4,17	92,90		
	Toplam	216	1182	5,47	4,23	94,40		
Değiştirim	Evet	76	23	0,30	0,39	7,90		
	Hayır	140	21	0,15	0,19	3,60	1,786	0,075
	Toplam	216	44	0,20	0,25	5,10		
Bağlama Öğeleri	Evet	76	737	9,70	5,88	98,70		
	Hayır	140	1111	7,94	4,58	100,00	2,436	0,016*
	Toplam	216	1848	8,56	4,78	99,50		
Kelime Bağdaşıklığı	Evet	76	1902	25,03	11,08	100,00		
	Hayır	140	3597	25,69	11,28	100,00	-0,417	0,677
	Toplam	216	5499	25,46	11,12	100,00		
Toplam bağdaşıklık	Evet	76	4090	53,82	20,78	100,00		
	Hayır	140	6952	49,66	17,55	100,00	1,485	0,139
	Toplam	216	11044	51,13	18,96	100,00		

a. grup = Öyküleyici

Öyküleyici anlatımda bağdaşıklık öğelerinden gönderim, değiştirim ve bağlama öğeleri plan yapmayı bilme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken ($p < 0,05$), diğer öğelerin kullanım düzeyleri plan yapmayı bilme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$). Anlamlı düzeyde farklılık gösteren öğeler için plan yapmayı bilenlerin bu öğeleri kullanma düzeyi plan yapmayı bilmeyenlerden anlamlı derecede daha büyüktür.

Bağdaşıklık Öğelerini Kullanma Düzeyinin Kelime Hazinesi Katsayılarına Göre İncelenmesi

Ortaokul 6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık öğelerinin kelime hazinesi katsayılarına göre incelenmesi yapılmış ve aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 8

Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık öğelerinin kelime hazinesi katsayılarına göre incelenmesi

		N	Ortalama	Std. Sap- ma	F	p
Gönderim	Zayıf	4	8,0	1,4		
	Orta	121	10,3	5,4		
	İyi	20	10,7	4,8	5,243	0,002*
	Çok iyi	71	13,7	7,6		
	Total	216	11,4	6,3		
Eksilteli Anlatım	Zayıf	4	5,8	5,9		
	Orta	121	5,3	4,3	0,098	0,961
	İyi	20	5,4	3,8		
	Çok iyi	71	5,7	4,6		

6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Hazırlıksız Konuşma Metinlerindeki Bağdaşıklık Ögelerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

	Total	216	5,5	4,4		
Değiştirim	Zayıf	4	0,0	0,0		
	Orta	121	0,2	0,5		
	İyi	20	0,2	0,5	0,478	0,698
	Çok iyi	71	0,3	0,5		
	Total	216	0,2	0,5		
Bağlama Ögeleri	Zayıf	4	7,3	0,5		
	Orta	121	6,8	3,4		
	İyi	20	7,9	3,4	19,086	0,000*
	Çok iyi	71	11,9	6,4		
	Total	216	8,6	5,1		
Kelime Bağdaşıklığı	Zayıf	4	23,3	3,2		
	Orta	121	23,2	9,2		
	İyi	20	24,8	5,8	5,101	0,002*
	Çok iyi	71	29,5	14,3		
	Total	216	25,5	11,2		
Toplam bağdaşıklık	Zayıf	4	44,3	6,6		
	Orta	121	45,9	14,1		
	İyi	20	48,9	12,1	11,716	0,000*
	Çok iyi	71	61,1	23,4		
	Total	216	51,1	18,8		

*p<0,05

Tablo 8'e göre 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık ögelerini kullanım ortalamaları kelime hazinesi katsayısına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (p<0,05). Eksilteli anlatım ve değiştirim ögelerini kullanım ortalamaları kelime hazinesi katsayısına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Anlamlı farklılık gösteren ögeler için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının tespit için yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre;

Gönderim ögeleri için; kelime hazinesi katsayısı çok iyi olanların gönderim ögelerini kullanma düzeyi kelime hazinesi katsayısı orta ve iyi olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Bağlama ögeleri için; kelime hazinesi katsayısı çok iyi olanların bağlama ögelerini kullanım düzeyi kelime hazinesi katsayısı zayıf, orta ve iyi olanların bağlama ögelerini kullanma düzeyinden anlamlı derecede daha yüksektir.

Kelime bağdaşıklığı için; kelime hazinesi katsayısı çok iyi olanların kelime bağdaşıklığı ögelerini kullanma düzeyi kelime hazinesi katsayısı orta olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

Öyküleyici anlatımda toplam bağdaşıklık ögeleri kullanım düzeyi kelime hazinesi katsayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05). Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre; kelime hazinesi katsayısı çok iyi olanların toplam bağ-

daşıklık ögelerini kullanma düzeyi kelime hazinesi katsayısı orta ve iyi olanlardan anlamlı derecede daha yüksektir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık araçlarını kişi başı kullanım ortalamaları ise 50,98'dir. Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde; kelime bağdaşıklığı (25,46), gönderim ögeleri (11,44), bağlama ögeleri (8,56), eksilteli anlatım (5,47), değiştirim ögeleri (0,06) oranlarında kullanılmıştır. Gönderim ögelerinin kullanım sıklıkları şu şekilde bulunmuştur: 6. sınıflarda gönderim ögeleri kullanım sıklıkları şu şekildedir: 1387, 7. sınıflarda kullanım sıklıkları şu şekildedir: 1083 'tür. Araştırma sonucuna göre 6. sınıf öğrencilerinin gönderim ögelerini 7. sınıf öğrencilerine göre anlamlı derecede daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde eksilteli anlatım ögelerinin kullanım sıklıkları şu şekildedir: 6. sınıflarda; 532, 7. sınıflarda; 650. Araştırma sonucunda öyküleyici anlatımda eksilteli anlatım ögelerinin kullanımında 7. sınıf öğrencilerinin eksilteli anlatım ögelerini 6. sınıf öğrencilerinden fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Değiştirim ögelerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde kullanım sıklıkları şu şekildedir: 6. sınıflarda; 31, 7. sınıflarda; 13. Araştırma sonucunda değiştirim anlatım ögelerinin kullanımında sınıflara göre anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir.

Bağlama ögelerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde kullanım sıklıkları şu şekildedir: 6. sınıflarda; 1061, 7. sınıflarda; 787. Araştırma sonucunda bağlama ögelerinin kullanımında sınıflara göre 6. sınıf öğrencileri lehine anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir. 6. sınıf öğrencilerinin gönderim ögelerini 7. sınıf öğrencilerinden anlamlı derce daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebinin zamirler ve sıfatlar konularının kazanım olarak 6. sınıflarda yoğun bir şekilde anlatılması olabileceği düşünülmektedir. Kelime bağdaşıklığının hazırlıksız konuşma metinlerinde kullanım sıklıkları şu şekildedir: 6. sınıflarda; 2914, 7. sınıflarda; 2585. Araştırma sonucunda kelime bağdaşıklığının kullanımında sınıflara göre 6. sınıf öğrencileri lehine anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir. 6. sınıf öğrencilerinin kelime bağdaşıklığını 7. sınıf öğrencilerinden anlamlı derce daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık ögelerinin cinsiyete göre kullanımı değerlendirildiğinde sıklıkları şu şekildedir: erkeklerde 5437, kızlarda ise 5607. Araştırma sonuçlarına göre bağdaşıklık ögelerinin kullanımı cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Sadece kız öğrencilerin bağdaşıklık ögelerini erkek öğrencilerden biraz daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin hazırlıksız konuşma metinlerinin okulların sosyo-ekonomik durumlarına göre karşılaştırılması yapıldığında öyküleyici anlatımda sosyo-ekonomik durumu bakımından orta düzey olarak belirlenen okulun toplam bağdaşıklık ögeleri kullanım ortalaması 55,53 olarak tespit edilmiştir. Sosyo-ekonomik durumu bakımından üst düzey olarak belirlenen okulun ortalaması ise 52,63 olarak belirlenirken, alt düzey olarak belirlenen okulun ortalaması ise 44,79 olarak tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde sosyo-ekonomik durumu bakımından

orta düzey olarak belirlenen okulun toplam bağdaşıklık öğeleri kullanım ortalaması diğer okullara göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre sosyo-ekonomik durumu bakımından orta düzey olarak belirlenen okulun toplam eksilteli anlatım kullanım ortalaması diğer okullardan anlamlı derecede daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin hazırlıksız konuşma metinlerindeki bağdaşıklık öğelerini kullanma durumlarını anne ve baba eğitimine göre karşılaştırıldığında öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde toplam bağdaşıklık öğelerinden hiç birinin anne ve baba eğitimine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Öğrencilerin sosyo-ekonomik durumuna göre bağdaşıklık öğelerinin kullanımı incelendiğinde öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde sosyo-ekonomik düzeyi iyi öğrencilerin gönderim ögesini kullanma durumları diğer sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların kullanma düzeyinden anlamlı derecede daha büyük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Açıklayıcı anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde ise sosyo-ekonomik düzeyi orta öğrencilerin değiştirim ögesini kullanma durumları diğer sosyo-ekonomik düzeye sahip olanların kullanma düzeyinden anlamlı derecede daha büyük olduğu tespit edilmiştir.

Bağdaşıklık öğelerinin kullanımının konuşma planı yapmayı bilme durumuna göre karşılaştırılması yapıldığında öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık öğelerinden gönderim, değiştirim ve bağlama öğelerinin plan yapmayı bilme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Konuşma planı yapmayı bilen öğrencilerin öyküleyici anlatım tarzındaki konuşma metinlerinde gönderim, değiştirim ve bağlama öğelerini kullanma düzeylerinin konuşma planı yapmayı bilmeyen öğrencilere göre anlamlı derecede daha büyük olduğu tespit edilmiştir.

6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin öyküleyici anlatım tarzındaki hazırlıksız konuşma metinlerinde bağdaşıklık öğelerini kullanma durumlarının kelime hazinesi katsayılarına göre değişimi incelenmiştir. Öyküleyici anlatımda bağdaşıklık öğeleri kullanım düzeyi kelime hazinesi katsayısına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre; kelime hazinesi katsayısı çok iyi olanların toplam bağdaşıklık öğelerini kullanma düzeyi kelime hazinesi katsayısı orta ve iyi olanlardan anlamlı derecede daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe derslerinde öğrencilere hazırlıksız konuşma becerisi kazandırabilmek için zaman ayrılmalı ve bazı etkinlikler buna göre düzenlenmelidir.

Hazırlıksız konuşma becerisi eğitimi kazandırmak amacıyla hazırlanan etkinlikler dilbilgisi becerilerini de kapsayacak nitelikte olmalıdır. Çünkü salt dilbilgisi eğitimi yapılmamaktadır. Bağdaşıklık öğeleri de dilbilgisi öğretimiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle bağdaşıklık öğeleriyle hazırlıksız konuşma becerisi eğitimi etkinlikleri birlikte düşünülebilir.

Hazırlıksız konuşma becerilerini geliştirmek amacıyla Türkçe derslerinde sık bu beceriyi geliştirmeye yönelik etkinlikler yapılmalıdır. Öğrenciler hazırlıksız konuşmaları bol bol yaparak alışkanlık kazanmalıdır.

Öğrencilerin bağdaşıklık ögeleriyle çok sık karşılaşmaları daha çabuk öğrenmelerine yardımcı olacaktır. Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin bağdaşıklık ögelerini içerme durumları incelenmelidir.

Öğrenci çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin bağdaşıklık ögelerini kullanmalarına imkân sağlayabilecek nitelikte olup olmadığı tespit edilmelidir. Ayrıca öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerde öğrencilere hazırlıksız konuşma becerisiyle ilgili olanlar tespit edilmelidir. Konuşma planı yapmayı bilen öğrencilerin bağdaşıklık ögelerini kullanım ortalamaları bilmeyen öğrencilere oranla daha yüksek olduğu tespit edildiğinden öğrencilerin bağdaşıklık ögelerini çok sık kullanmaları isteniyorsa konuşma planı yapma ile ilgili uygulamalar yaptırılmalıdır. Ayrıca kelime hazinesi katsayısı yüksek olan öğrencilerin bağdaşıklık ögelerini kullanım ortalamaları arasında doğrudan bir ilişki olduğu tespit edildiğinden öğrencilerin kelime hazinesi katsayılarını arttırmak amacıyla kitap okuma etkinlikleri yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Adalı, O. (2003). Anlamak ve anlatmak. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Aksan, D. (2009). Anlambilim-Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi, Ankara: Engin Yayınevi.
- Arhan, S. (2007). Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okulları İkinci Kademedeki Konuşma Eğitimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, İ. (2014). Türkçe Öğretiminde Yazılı Anlatım Çalışmalarındaki Sorunlar Üzerine Bir İnceleme. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 16 (Özel Sayı I): 166-170, 2014 ISSN: 2147 - 7833, www.kmu.edu.tr
- Çoban, A. (2014). 7. Sınıf Öğrencilerinin Öyküleyici Metinlerinin Bağdaşıklık ve Tutarlılık Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:8, Sayı: 19, 2015
- Coşkun, E. (2005). İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (1999). İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi. İstanbul: Millî Eğitim Yayınları.
- Dilidüzgün, Ş. (2008). Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Bağlamda Uygulamalı Bir Yaklaşım. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma Becerisinin Geliştirilmesine Yönelik Etkinlik Örnekleri. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Kış 2009, 7(1), 185-204.
- Günay, D. (2007). Metin Bilgisi. İstanbul: Multilingual Yayınları.

- Halliday, M. A. K., Hasan, R. (1976). Cohesion in English. New York: Longman Group UK Limited.
- Karadağ, Ö. (2018). Dil eğitimi araştırmaları için bir değişken önerisi: Kelime Hazinesi Katsayısı, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 532-537.
- Karatay, H. (2010). Bağdaşıklık Araçlarını Kullanma Düzeyi İle Tutarlı Metin Yazma Arasındaki İlişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 7, Sayı 13.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Kavramlar, İlkeler, Teknikler (4.Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Korkmaz, Z. (2003). Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi). Ankara: TDK Yayınları.
- Sargın, M. (2006). İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma Becerilerinin Değerlendirilmesi-Muğla İli Örneğinde (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- Sever, S. (2011). Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme. Ankara: Anı Yayınları.
- Temizyürek, F., Erdem, İ. ve Temizkan, M. (2007). Konuşma eğitimi. Ankara: Öncü Kitap